

УДК: 780.6.03.082.4:78.071.2Станкович(477)(045)
DOI: 10.31318/2414-052X.4(65).2024.324594

МАКСИМ ОЩЕПКОВ

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0004-0584-2271>

творчий аспірант кафедри струнно-смичкових інструментів
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
(Київ, Україна)
oschepkov098@gmail.com

АЛЬТОВІ КОНЦЕРТИ ЄВГЕНА СТАНКОВИЧА: ВЗАЄМОДІЯ КОМПОЗИТОРА І ВИКОНАВЦЯ

Наголошено на важливому значенні творів великої форми, зокрема й концертів у розмаїтті жанрів інструментальної музики. Окреслено ситуацію з жанром альтового концерту в українській музиці, наведений перелік основних творів. Відзначено виняткову роль опусів Євгена Станковича з-поміж них. Розглянуто два альтових концерти Євгена Станковича (Концерт для альту з оркестром та Симфонію-концерт для альту з оркестром) — єдині написані у цьому жанрі альтові твори у композиторському доробку. Описано обставини створення зазначених опусів. Виявлено, що перший з них був написаний на замовлення альтиста Андрія Війтовича, а другий — Даніїла Райскіна. Відзначено, що ці музиканти здійснили прем'єрні виконання адресованих їм творів. З'ясовано, що одним із провідних інтерпретаторів Концерту для альту з оркестром є також відомий український альтист, професор класу альту Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського — Дмитро Гаврилець, який неодноразово виконував твір на провідних сценах Києва, Львова та Харкова. Наведено прямі цитати виконавців альтових концертів Євгена Станковича — Андрія Війтовича та Даніїла Райскіна, які розповідають про свої творчі контакти з композитором у процесі створення й підготовки опусів до виконання та діляться своїми враженнями від музики Митця. Вказано дати та місця найбільш знакових виконань альтових концертів. Виявлено, що обидва твори були включені у концертні програми з нагоди композиторських ювілеїв — зокрема до 60-річчя, 65-річчя та 75-річчя. Висунуто тезу щодо важливого значення, яке сам композитор надає своїм альтовим концертам. Відзначено, що альтові концерти фактично знаходяться біля витоків жанру інструментального концерту у композиторському доробку. Здійснено короткий огляд форми представлених творів. Висунуто гіпотезу щодо різниці у назві — просто концерт у першому випадку і симфонія-концерт у другому. Окреслено перспективні напрями подальшого наукового дослідження проблеми жанру інструментального концерту у творчості Євгена Станковича із залученням альтових зразків до загального контексту, а також наукової розробки виконавського аспекту альтових концертів композитора.

Ключові слова: альт, альтовий концерт, альтове виконавство, інструменталізм, творчість Євгена Станковича, українська музика.

Постановка проблеми... У розмаїтті жанрів інструментальної музики творам великої форми, зокрема концертам, відведено почесне місце. По-суті цей жанр є точкою перетину та містком між суто інструментальною та суто оркестровою музикою. І не лише за технологією свого втілення, а часто і за

масштабом та образно-змістовним наповненням. Концерти складають основу репертуару будь-якого інструмента, який позиціонує себе у сольному виконавстві.

«Сьогодні є цілком очевидною та надважлива роль, яку відігравали в минулому й продовжують відігравати в ХХ–ХХІ ст. твори концертного жанру в ході розвитку інструментальної музики. Являючи собою “основну подію” більшості концертних програм, вони надають змогу солісту презентувати широкий спектр своїх можливостей — як технічних, так і художніх. Крім того, жанр інструментального концерту є чудовим плацдармом для втілення достатньо масштабних художніх задумів і для композиторів» (Городецький, 2019, с. 117). Оскільки альт як сольний інструмент змушений був протягом тривалого періоду доводити свою значимість та рівноцінність (наприклад, зі скрипкою), проблема кількості та якості репертуару свого часу стояла досить гостро. Серед іншого вона стосувалася і творів концертного жанру. Втім, з початку ХХ століття відбулися суттєві і системні зрушення у цьому напрямку. І сьогодні альтисти мають у своєму творчому арсеналі чудові концерти Вільяма Волтона, Пауля Гіндеміта, Бели Бартока, Бенджаміна Бріттена, Міклоша Ружі, Кшиштофа Пендерецького тощо.

Починаючи з 1970-х років українські композитори також долучилися до загальносвітових тенденцій збагачення альтового репертуару. З’являються чудові альтові концерти Валентина Бібіка, Ярослава Верещагіна, Анни Гаврилець, Дмитра Клебанова, Жанни Колодуб, Геннадія Ляшенка, Олександра Родіна, Мирослава Скорика, Євгена Станковича. Два альтових концерти Є. Станковича яскраво виділяються з-поміж наведеного переліку, перш за все завдяки образно-змістовному наповненню у поєднанні з глибинним розумінням можливостей сольного інструмента. Саме на них ми і вирішили сфокусуватися у рамках запропонованої статті, але підійти до даних творів з дещо незвичного ракурсу.

Будь-який музичний твір «оживає» лише у руках конкретного виконавця. Трапляється і так, що саме конкретний виконавець надихає композитора на написання певного опусу, нерідко виступаючи навіть у ролі замовника.

Зазначимо, що дана ситуація є доволі типовою саме для історії альтового мистецтва. «... Активна взаємодія у межах ланки “композитор-виконавець” становить один із важливих чинників розвитку академічної музичної культури. Варто наголосити, що у процесі розвитку європейського альтового мистецтва зазначеного періоду, а особливо у справі затвердження альту у царині сольного концертного виконавства, ця взаємодія виявилася визначальною обставиною ...» (Городецький, 2019, с. 12).

Виходячи з цього ми вирішили, що було б більш доцільно дослідити альтові концерти Є. Станковича саме через призму взаємодії композитора з конкретними виконавцями, причетними до появи та подальшого сценічного життя зазначених опусів. За нашим переконанням такий підхід допоможе створити основу як для подальших, так і для вже існуючих досліджень представлених творів. Адже серед іншого дозволяє доторкнутися до одного із ключових питань — першопричини їх появи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Теоретико-методологічною базою статті є наукові джерела, які умовно можна поділити на чотири групи:

- інтерв'ю в українських газетах, у яких йдеться про альтові концерти Є. Станковича: зокрема Ю. Бенті із самим композитором (2007), а також О. Голинської з альтистом А. Війтовичем (2017) та Н. Лисняк з альтистом Д. Райскіним (2002);

- музикознавчі роботи, у яких розглядаються альтові концерти Є. Станковича: у першу чергу дисертації О. Криси (2011), Д. Гаврильця (2012), Ю. Дедюлі (2021) та стаття А. Тучапця (2020), присвячена альтовому доробку композитора;

- монографічні праці на кшталт роботи О. Зінькевич (2012), присвячені життєвій та творчій біографії Є. Станковича;

- музикознавчі розробки з питань історії альтового мистецтва, наприклад дисертація А. Городецького (2019).

Метою статті є дослідження альтових концертів Євгена Станковича крізь призму взаємодії композитора із виконавцями з представленням фактів щодо їх написання та подальшої концертної історії.

Означена мета вимагає постановки і вирішення наступних **завдань**:

1) висвітлити обставини написання альтових концертів Євгена Станковича (Концерт для альту з оркестром та Симфонію-концерт для альту з оркестром);

2) з'ясувати подробиці подальшої концертної історії альтових концертів Євгена Станковича (Концерт для альту з оркестром та Симфонію-концерт для альту з оркестром);

3) визначити місце альтових концертів Євгена Станковича (Концерт для альту з оркестром та Симфонію-концерт для альту з оркестром) у творчому доробку композитора;

4) виявити особливості композиційно-драматургічної будови альтових концертів Євгена Станковича (Концерт для альту з оркестром та Симфонію-концерт для альту з оркестром).

Виклад основного матеріалу дослідження... Концерт для альту з оркестром № 1 був створений у 1999-му році. Як це часто бувало в історії альтового мистецтва на його написання композитора надихнуло знайомство з конкретним виконавцем — альтистом Андрієм Війтовичем, яке відбулося у 1998-му році. Сьогодні А. Війтович є концертмейстером групи альтів оркестру Королівського оперного театру «Ковент-Гарден», професором Королівського музичного коледжу у Лондоні, має сольні виступи у країнах Європи, Північної та Південної Америки. На той час він мав концерт у Києві, у тоді ще просто Малому залі Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, разом із піаністкою Ольгою Ліфоренко, на якому був присутній і Євген Станкович. Зазначимо, що у програмі були відсутні твори українських композиторів, яких, за словами самого А. Війтовича, він тоді знав погано.

Після концерту Є. Станкович спитав у альтиста чому не було української музики. Цією нагодою не можна було не скористатися. Ось, як про це каже сам А. Війтович:

«Тоді всі закликали його щось написати. І він це зробив. Я його просив: “Євгене Федоровичу! Напишіть твір під мене! Люблю, аби було що пограти, технічно ефектне”. Але він створив зовсім інше. То була музика, яка не показує соліста, а розкриває те, що діється в голові композитора. Демонструє цілу якусь картину. То не є власне концерт для альту, а симфонія-концерт, як і зазначено в партитурі...» (Голинська, 2017, URL). Тут варто уточнити, що Симфонією-концертом композитор назвав свій другий альтовий концерт. Але по-суті А. Війтович абсолютно правий, адже симфонічний масштаб мислення є загалом характерною рисою композиторської творчості.

Ще одна цікава ремарка самого виконавця, яка дає влучну характеристику Першому альтовому концерту:

«Пам’ятаю, що коли отримав ноти, — чесно кажучи, був збентежений. Адже заграти концерт Станковича такого плану — непросто. Так, він технічно складний, але у ньому є й серйозніші виконавські труднощі. Я це тільки тепер розумію. Тоді я був молодий. А він, мабуть, писав для мене такого, яким я стану через 20 років. Напевне, думав про те, як я його виконуватиму от тепер. Тож Станкович посідає особливе місце в моєму житті» (Голинська, 2017, URL).

Композитор доволі фундаментально підійшов до написання Першого альтового концерту, а загалом — першого сольного альтового твору у своєму доробку. Він деякий час ретельно вивчав все, що було написано до нього з альтових концертів іншими композиторами. У підсумку — у 1999 році партитура нового твору побачила світ.

Що стосується першого виконання, то наразі нам невідомо, коли і де воно відбулося — вочевидь його здійснив А. Війтович. Втім є відомості про одне із знакових виконань цього опусу, яке відбулося на концерті, присвяченому 60-річному ювілею Є. Станковича 20 вересня 2002-го року на сцені Національної опери України. Солістом виступив запрошений з Голандії альтист Данііл Райскін у супроводі Національного симфонічного оркестру України під орудою Володимира Сіренка. Д. Райскіна запросив відомий український режисер Сергій

Проскурня, який займався організацією цього заходу. Далі трохи прямої мови від самого виконавця:

«Я попросив вислати мені партитуру, але не знав, коли це вчитиму, бо в мене все розписано по дням та тижням. Як завжди, не встигаєш підготувати та вивчити те, що вже заплановано, а тут на тебе звалюється цілий альтовий концерт, і не з простих... Я, чесно кажучи, навіть подумував відмовитись. Халтурити та грати погано я не можу собі дозволити. Але коли я подивився ноти, послухав запис, зрозумів, як не крути, а грати мені це хочеться. Музика дуже сильна, написана складно, але добре. Звичайно, відразу погодився. Причому запис, який мені надіслали, — це суб'єктивне прочитання якогось іншого виконавця. У мене виникла купа своїх ідей. Я розмовляв зі Станковичем по телефону, якісь речі пропонував, питав. І потім, як ви знаєте, організація будь-яких культурних проектів зовсім не проста, в Україні, зокрема. Все було дуже складно і до останнього висіло у повітрі. Але я приїхав. Відразу з аеропорту на репетицію. Я дуже радий тому, що познайомився із Євгеном Станковичем. Це чудова людина, дуже відкрита і чесна» (Лисняк, 2002).

Зазначимо, що на цьому співпраця Є. Станковича з Д. Райскіним не завершилася і мала продовження, адже Д. Райскін попросив композитора написати ще один альтовий концерт — вже для нього, що вилилося у створення Симфонії-концерту для альту з оркестром у 2004-му році, більш відомого як Другий альтовий концерт.

Варто згадати, що Концерт для альту з оркестром № 1 прозвучав ще на одному з ювілейних заходів композитора, цього разу через 15 років, на святкуванні 75-річчя Є. Станковича. Цього разу у якості соліста виступив А. Війтович разом із Національним симфонічним оркестром України під управлінням В. Сіренка на сцені Великого залу нашої Академії.

Що ж стосується інших пам'ятних виконань та виконавців Концерту для альту з оркестром № 1, то у даному контексті варто згадати Дмитра Гаврильця — відомого українського альтиста, професора класу альту нашої Академії, багаторічного завідуючого кафедрою струнно-смичкових інструментів

НМАУ імені П. І. Чайковського (2006–2020), артдиректора Міжнародного конкурсу альтистів імені Зенона Дашака. Він, фактично, також стояв біля витоків Першого концерту, адже саме до нього звертався Є. Станкович за порадами щодо прикладів альтових творів концертного жанру та за нотним матеріалом, коли тільки планував писати твір. Згодом, Д. Гаврилець також неодноразово виконував цей твір з оркестром на провідних українських сценах — у Києві, Львові та Харкові. Найбільш визначне виконання відбулося у Києві у 2004-му році на концерті-відкритті Міжнародного конкурсу альтистів імені Зенона Дашака — у Колонному залі імені М.В. Лисенка з Національним симфонічним оркестром України під орудою Віктора Плоскіни.

У 2008-му році він видав свою власну редакцію сольної партії твору у збірці «Три концерти для альту з оркестром» (Гаврилець, 2008), куди також увійшли Альтові концерти Ярослава Верещагіна та Анни Гаврилець. Нотному тексту Концерту Є. Станковича у цій збірці передує невеличка передмова — музикознавчий нарис, здійснений Д. Гаврильцем. У цьому контексті також доречно буде згадати, що музикознавчий аналіз твору міститься у дисертаційному дослідженні Д. Гаврильця «Європейський альтовий концерт: генезис, еволюція, жанрові моделі» (2012).

У 2004-му році побачив світ Другий альтовий концерт Є. Станковича, повна назва якого — Симфонія-концерт для альту і симфонічного оркестру. Як вже говорилося раніше, його адресатом став вже знайомий нам Данііл Райскін. Він і став першим виконавцем твору, щоправда зіграв він його не в Україні, а за кордоном — в оперному театрі німецького міста Бонн, з місцевим оркестром під орудою Романа Кофмана, який на той час був там Генеральним музичним директором оперного театру та керівником Бетховенського симфонічного оркестру. На цьому, вочевидь, закінчується історія виконань цього опусу Д. Райскіним, адже невдовзі він завершив свою виконавську кар'єру і поміняв альт на диригентську паличку. Зокрема сьогодні він очолює Вінніпезький симфонічний оркестр та є головним диригентом Словацького філармонійного оркестру.

Натомість ця естафета була підхоплена Андрієм Війтовичем, який зіграв Симфонію-концерт 2 жовтня 2007-го року на сцені Національної опери України разом із Національним симфонічним оркестром України під управлінням Володимира Сіренка. Захід був приурочений новій ювілейній даті композитора — цього разу 65-річчю. Відтоді А. Війтович залишається ледь не єдиним інтерпретатором твору (якщо брати до уваги концертні виконання разом із оркестром). Відомо також про ще одне його виконання Другого концерту в Україні 30 жовтня 2016-го року на сцені Колонного залу імені М.В. Лисенка. І знову в ансамблі з Національним симфонічним оркестром України та Володимиром Сіренко.

Зазначимо, що поки що ці два твори є єдиними альтовими опусами у жанрі інструментального концерту у доробку Є. Станковича. Загалом, крім них для альту він також створив у 2003-му році «Гірську легенду» - п'єсу для альту і фортепіано (у 2005-му з'явилася її версія для альту і струнних), а у 2018-му — Камерну симфонію № 15 для солюючого альту і камерного оркестру. Як бачимо, Перший альтовий концерт в принципі стоїть біля витоків сольної альтової творчості композитора. До альту він прийшов у доволі зрілому віці (у 1999-му році Є. Станковичу вже було 57 років), що є доволі типовою ситуацією в історії світової музики. Оскільки альт є філософом з-поміж інших музичних інструментів, то йому пасує відповідне образно-змістовне наповнення творів. Відтак зовсім не дивно, що композитори часто звертають свою увагу на нього у тому віці, коли життєва мудрість та зрілість бере верх над максималізмом та неспокоєм юності та молодості.

Також слід відзначити, що альтові концерти фактично знаходяться біля витоків творів у жанрі інструментального концерту у композиторському доробку. За виключенням ранніх Концертино для флейти і скрипки (1968) та Концерту для віолончелі з оркестром № 1, написаного у 1970-му році, решта творів починають з'являтися якраз-таки з моменту появи Першого альтового концерту у 1999-му році. У 2004-му — Концерт-поема для скрипки та симфонічного оркестру (або ж Концерт № 1) та Симфонія-концерт для альту з

оркестром. У 2006-му — Концерт № 2 для скрипки з оркестром, у 2008-му — Концерт для флейти з оркестром, а у 2010-му — Концерт-рапсодія для труби та камерного оркестру. Скрипкові концерти № 3, 4, 5 з'являються у 2015-му, 2016-му та 2017-му році відповідно, а серед них — Другий віолончельний концерт у 2016-му році. На сьогоднішній день вінчає цей список Концерт-сюїта для скрипки та малого симфонічного оркестру «В стилі ретро», датована 2020-м роком.

Український альтист, викладач НМАУ ім. П. І. Чайковського та один із дослідників альтового доробку Є. Станковича А. Тучапець відзначає ще один цікавий факт, пов'язаний із ним: «Сольні альтові твори — особлива сторінка інструментальної музики Є. Станковича, крім того, очевидним постає той факт, що і сам композитор надає їм важливого значення. Про це, зокрема, яскраво свідчать програми двох концертів з нагоди композиторських ювілеїв у 2002-му та 2007-му роках. Так, наприклад, у концерті 2002-го року поряд із відомою “Симфонією Пасторалей для скрипки та симфонічного оркестру” та Сюїтою з балету “Ніч перед Різдом” також було виконано “Концерт № 1 для альту з оркестром”, а у 2007-му “Симфонія-концерт для альту з оркестром” прозвучала в один вечір з “Концертом для скрипки з оркестром № 2” та “Симфонією № 3”» (Тучапець, 2020, с. 39).

Слід привернути увагу до форми альтових концертів Є. Станковича. Насправді це питання заслуговує окремої уваги і ми сподіваємося ширше розкрити його у нашому дисертаційному дослідженні та подальших публікаціях. Композицію обидвох Концертів вирішено у одночастинній формі, втім цю частину умовно можна розділити на експозиційну, розробкову та репризну зони або навіть фази музично-драматургічного розвитку.

Що ж стосується різниці у назві (у першому випадку просто Концерт, а в другому — Симфонія-концерт), то тут варто ще раз процитувати А. Війтовича, який говорив, що Перший альтовий концерт «... не є власне концерт для альту, а симфонія-концерт, як і зазначено в партитурі...» (Голинська, 2017, URL). І хоча, як ми вже зазначали, в назві тієї партитури цього зазначено і не було, але

альтист по-суті є абсолютно правим, адже навіть у подібних інструментальних опусах Є. Станкович залишається симфоністом. Симфоністом з точки зору функції оркестру, яка є абсолютно рівноцінною з партією сольного інструмента і з точки зору масштабу загальної драматургії твору. Втім, якщо бути дуже прискіпливими, то у Першому альтовому концерті партія альту є більш домінуючою, показово віртуозною, яка часом наче змагається з оркестром. У Симфонії-концерті сольний альт і оркестр є більш драматургічно об'єднаними.

Альтові концерти Є. Станковича є безцінним внеском композитора у скарбницю світового альтового репертуару. Хочеться, щоб вони все-таки частіше лунали зі сцени у концертному виконанні, особливо за кордоном. І це, на нашу думку, є зараз одним із найголовніших пріоритетів для українських виконавців-альтистів, чимало з яких сьогодні гідно представляють нашу державу на міжнародній арені. Ще одна суттєва проблема, яка потребує вирішення — відсутність студійних аудіозаписів альтових концертів.

Висновки.

1. Альтові концерти Євгена Станковича (Концерт для альту з оркестром та Симфонія-концерт для альту з оркестром) відносяться до зрілого періоду творчості композитора — на момент написання першого з них йому вже виповнилося 57 років. Поштовхом для їх створення стало знайомство з чудовими виконавцями-альтистами — Андрієм Війтовичем (який є замовником та адресатом Першого концерту) та Даніїлом Райскіним (замовником і адресатом Другого).

2. Одним із провідних виконавців альтових концертів Євгена Станковича (Концерта для альту з оркестром та Симфонії-концерта для альту з оркестром) на сьогоднішній день є Андрій Війтович (якщо брати до уваги концертні виконання разом із оркестром). Серед інших інтерпретаторів слід відзначити Даніїла Райскіна (по одному разу виконав Перший і Другий концерти) та Дмитра Гаврильця (неодноразово виконував Перший концерт).

3. Альтові концерти Євгена Станковича (Концерт для альту з оркестром та Симфонія-концерт для альту з оркестром) фактично знаходяться біля витоків

творів у жанрі інструментального концерту у композиторському доробку. За виключенням ранніх Концертів для флейти і скрипки (1968) та Концерту для віолончелі з оркестром №1 (1970), решта творів починають з'являтися якраз-таки з моменту появи Першого альтового концерту у 1999-му році. Важливо, що обидва концерти були присутні у програмах великих ювілейних концертів Євгена Станковича: до 60-річчя (Перший), 65-річчя (Другий) та 75-річчя (Перший). Цей факт підкреслює, що композитор надає їм особливого значення.

4. Композицію обидвох Концертів Євгена Станковича (Концерта для альту з оркестром та Симфонії-концерта для альту з оркестром) вирішено у одночастинній формі. Втім, цю частину умовно можна розмежувати на експозиційну, розробкову та репризну зони або навіть фази музично-драматургічного розвитку. У Першому концерті партія альту є більш домінуючою, показово віртуозною, яка часом наче змагається з оркестром. У Симфонії-концерті сольний альт і оркестр є більш драматургічно об'єднаними. Ймовірно саме цей нюанс і зумовив різницю у назві — просто Концерт у першому випадку і Симфонія-концерт у другому.

Перспективи подальших розвідок... Представлені у нашій статті твори залишаються вельми перспективними для подальшого дослідження. Звичайно, що є сенс більш детально та комплексно підійти до дослідження проблеми жанру інструментального концерту у творчості Євгена Станковича, долучивши альтові зразки до загального контексту. Також потребує подальшої розробки і виконавський аспект альтових концертів композитора — технічно-інструментальні прийоми втілення художнього задуму Митця тощо.

Список використаної літератури і джерел

1. Бентя, Ю., 2007. Евгений Станкович пишет оперу по Гоголю. *Gazeta.ua*, [online]. Режим доступу: <https://gazeta.ua/ru/articles/culture-newspaper/_evgenij-stankovich-pishet-operu-po-gogolyu/184867?mobile=true> [дата звернення: 01.09.2024].
2. Гаврилець, Д. Г., 2008. *Педагогічний репертуар альтиста: три концерти для альту з оркестром*. Київ: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського.
3. Гаврилець, Д. Г., 2012. *Європейський альтовий концерт: генезис, еволюція, жанрові моделі*. Дис. канд. мистецтвознавства. Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка.

4. Голинська, О., 2017. «Станкович посідає особливе місце в моєму житті...». *Газета «День»*, 19. Режим доступу: <<https://m.day.kyiv.ua/article/kultura/stankovych-posidaye-osoblyve-mistse-v-moyemu-zhytti>> [дата звернення: 12.09.2024].
5. Городецький, А. В., 2019. *Європейське альтове мистецтво першої половини ХХ століття: виконавська практика та композиторська творчість*. Дис. канд. мистецтвознавства. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського.
6. Дедюля, Ю. М., 2021. Твори крупної форми для альту в українській музиці останньої третини ХХ – початку ХХІ століть: жанрово-стильовий пошук. Дис. канд. мистецтвознавства. Харківський національний університет імені І. П. Котляревського.
7. Зинькевич, Е. С., 2012. О настоящем, о былом размышляет Евгений Станкович в беседах с Еленой Зинькевич. Нежин: Издатель ЧП Лысенко М. М.
8. Криса, О. Б., 2011. *Альтове мистецтво Києва у контексті європейських традицій*. Дис. канд. мистецтвознавства. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського.
9. Лисняк, Н., 2002. Музыкальная частота. Труды и дни альтиста Райскина. *Газета «День»*, 179, [online]. Режим доступу: <<https://day.kyiv.ua/ru/article/taym-aut/muzykalnaya-chastota>> [дата звернення: 10.09.2024].
10. Тучапець, А. І., 2020. Альтова музика Євгена Станковича як важливий феномен його композиторської творчості. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 127, сс.39–51.

References

1. Bentya, Yu., 2007. Evgeny Stankovich writes an opera based on Gogol. *Gazeta.ua*, [online]. Available at: <https://gazeta.ua/ru/articles/culture-newspaper/_evgenij-stankovich-pishet-operu-po-gogolyu/184867?mobile=true> [accessed: 01 September 2024].
2. Havrylets, D. H., 2008. *Pedahohichnyi repertuar altysta: try kontserty dlia alta z orkestrom* [Pedagogical repertoire of a viola player: three concertos for viola with orchestra]. Kyiv: Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho.
3. Havrylets, D. H., 2012. *The European viola concerto: genesis, evolution, genre models*. Ph.D. in Art History. Thesis. The Mykola Lysenko Lviv National Music Academy.
4. Holynska, O., 2017. "Stankovich holds a special place in my life...". *Gazeta "Den"*, 19, [online]. Available at: < <https://m.day.kyiv.ua/article/kultura/stankovych-posidaye-osoblyve-mistse-v-moyemu-zhytti>> [accessed: 12 September 2024].
5. Horodetskyi, A. V., 2019. *The European viola art of the first half of the 20th century: performing practice and composer's creativity*. Ph.D. in Art History. Thesis. P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine.
6. Dediulia, Yu. M., 2021. The viola large-scale works in Ukrainian music of the last third of the 20th – beginning of the 21st centuries: genre and style search. Ph.D. in Art History. Thesis. Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts.
7. Zin'kevich, E. S., 2012. *O nastoyashchem, o bylom razмышlyaet Evgenii Stankovich v besedakh s Elenoi Zin'kevich* [Evgeny Stankovich reflects on the present and the past in conversations with Elena Zinkevich]. Nezhin: Izdatel' ChP Lysenko M. M.
8. Krysa, O. B., 2011. *The Kyiv viola art in the context of European traditions*. Ph.D. in Art History. Thesis. P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine.
9. Lisnyak, N., 2002. The musical frequency. Works and days of violist Raikin. *Gazeta "Den"*, 179, [online]. Available at: <<https://day.kyiv.ua/ru/article/taym-aut/muzykalnaya-chastota>> [accessed: 12 September 2024].
10. Tuchapets, A. I., 2020. Altova muzyka Yevhena Stankovycha yak vazhlyvyi fenomen yoho kompozytorskoï tvorchosti [Yevhen Stankovych Viola music as an important phenomenon of his composer's creativity]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 127, pp.39–51.

MAKSYM OSCHEPKOVORCID iD: <https://orcid.org/0009-0004-0584-2271>

Creative postgraduate student

at the Department of String and Bow Instruments

at P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

oschepkov098@gmail.com

YEVHEN STANKOVYCH'S ALTO CONCERTOS: INTERACTION BETWEEN COMPOSER AND PERFORMER

This study examines the significant contribution of Yevhen Stankovych to the under-represented alto concerto genre within Ukrainian instrumental music. While acknowledging the broader importance of concertos within the spectrum of instrumental forms, this article focuses specifically on Stankovych's two alto concertos: Concerto for Alto and Orchestra and Symphony-Concerto for Alto and Orchestra. These works, unique within Stankovych's oeuvre, are analyzed in the context of their genesis, performance history, and formal characteristics, highlighting their crucial role in the development of the composer's instrumental concerto style. The impetus for these compositions is traced to commissions from renowned violists Andriy Viitovych and Daniil Raikin, who premiered the respective works. The performance history of the Concerto for Alto and Orchestra also includes significant contributions from Dmytro Havrylets, Professor of Viola at the National Music Academy of Ukraine, whose interpretations have graced prominent stages in Kyiv, Lviv, and Kharkiv. This article incorporates direct quotations from Viitovych and Raikin, offering valuable insights into their collaborative process with Stankovych during the creation and preparation of these concertos. Their personal impressions of the composer's musical language provide a unique perspective on the artistic intent embedded within the scores. Documented dates and venues of key performances demonstrate the ongoing significance of these works, particularly their inclusion in concert programs celebrating Stankovych's 60th, 65th, and 75th anniversaries. Furthermore, this study posits that these alto concertos represent a foundational moment in Stankovych's exploration of the instrumental concerto form. A concise overview of the formal structures of both works is presented, and a hypothesis is advanced regarding the distinct titular designations – "Concerto" versus "Symphony-Concerto" – suggesting a potential differentiation in compositional approach. This research lays the groundwork for future investigations into the broader context of Stankovych's instrumental concertos, including the integration of these alto works within the larger framework. Areas for further study include a more in-depth analysis of the performing practices associated with Stankovych's alto concertos and a broader exploration of their stylistic influences and reception. This article contributes to a greater understanding of Stankovych's contribution to the Ukrainian musical landscape and the evolution of the alto concerto genre.

Keywords: *viola, viola concerto, viola performance, instrumentalism, Yevhen Stankovych's work, Ukrainian music.*

Стаття надійшла до редакції 13.09.2024 р.